

**A Ferenc József – terem és Szarajevó
(1867-1914)
Történelmi háttér**

Ausztria a poroszok ellenében 1866-ban elszenvedett háborús veresége következményeként a Habsburg Monarchia elvesztette a Német Birodalom államaira gyakorolt politikai befolyását. Annál fontosabb volt tehát a Monarchia országaiban állandó politikai struktúra biztosítása, amely Magyarországon ütközött a legnagyobb nehézségekbe. Az 1848/49-es szabadságharcok után a Magyar Korona országai, vagyis Magyarország, a Felvidék, Horvátország és Erdély elveszítették az addig érvényes előjogaikat és szigorú civil és katonai felügyelet alá kerültek. Ez az állapot azonban nem volt tartható, ezért hosszas tárgyalások után 1867-ben létrejött az ún. „kiegyezés”, amely új alapokra helyezte a Magyar Korona országainak és a birodalom többi területének kapcsolatát. A monarchia kettéosztása nyomán kialakult osztrák országok (a Lajttól nyugatra fekvő területek), úgymint a Magyar Korona országai (a Lajttól keletre fekvő területek) saját kormányt alakíthattak és saját képviselőket küldhettek a Parlamentbe. 1867-től pedig már csak három közös birodalmi tárcának nyilvánuló ügy volt: a külügy, a pénzügy és a hadügy, és kizárólag ezen tárcáknak voltak közös miniszterei is. A kiegyezés a katonaságot érintette a legmesszebbmenőig, hiszen megalakult a közös császári és királyi hadsereg valamint a közös császári és királyi hadi tengerészet. Ezzel párhuzamosan magyar területen megalakították a királyi és császári honvéd hadsereget, osztrák területen pedig a császári és királyi Landwehr-t.

Az 1867 és 1914 közötti békés időszakot csupán egy nagyobb katonai esemény szakította félbe, amelyet az 1878-as okkupációs hadjárat néven jegyeztek be a magyar történelemben. Az osztrák-magyar csapatok elfoglalták, majd 1908-ban bekebelezték a Török Birodalomtól elszakadt Boszniát és Hercegovinát. Ettől eltekintve az osztrák-magyar monarchia csak közvetett módon vette ki a részét Európa hatalmi viszályaiból. 1879-ben szövetségre lépett a Német Birodalommal (kettős szövetség), amely szövetséget 1882-ben Olaszország egészített ki (háromszoros szövetség). 1908-tól kezdve azonban az Osztrák-Magyar Monarchia egyre nagyobb mértékben folyt bele a balkáni eseményekbe. Egy pár évtized elteltével már az is látható volt, hogy az 1867-es kiegyezés nem hozott teljes mértékben megfelelő megoldást a Monarchia számára és hogy a Duna-menti monarchia összesen tizenegy nemzetisége igényeinek csak akkor lehet eleget tenni, ha a birodalom újbóli radikális átszervezésére kerül sor. Az ezzel kapcsolatos remények elsősorban Ferenc Ferdinánd trónörökös főherceg nevéhez fűződtek. Ferenc József ugyan politikai hatalmat nem biztosított Ferenc Ferdinándnak, azonban háború esetén őt tette volna meg a hadsereg főparancsnokává. Amikor a trónörökös 1914. június 28-án vasárnap feleségével Szarajevóba látogatott, egy szerb nacionalista merénylő mindkettőjüket meggyilkolta.

A terem öt szakasza

1. szakasz: A baloldali nagy bemutatószekrény illetve a jobb oldalon álló párja az osztrák-magyar hadsereg „felosztását” mutatja be. Balra láthatók a dualista monarchia újonnan alakult Landwehr- és Honvéd-csapatái, jobbra pedig a közös császári és királyi hadsereg. A császári és királyi haderők hét bábujának egyenruhája az 1878-1890-es évek uniformisa. A bejárattól jobbra tekinthető meg az a kiállítószekrény is, amely az 1878-as okkupációs hadjáratot, illetve a boszniai és hercegovinai okkupációs csapatok parancsnokát, Phillippovic tábornagyot mutatja be.

2. szakasz: A terem második ötöde teljes egészében az osztrák-magyar monarchia sokszínűségével, azon belül is leginkább a nemzetiségekkel foglalkozik. Az ablak alatt álló bemutatószekrény a monarchia soknyelvűségét dolgozza fel. Ugyanitt láthatunk Rudolf főherceg tulajdonát képező tárgyakat is, aki 1889-ben elkövetett öngyilkosságáig a Hadi Múzeum kuratóriumának elnöke volt. A következő vitrinben az alpesi sielés a főszerep, ezt a sportot Theodor von Lerch, k. u k. őrnagy terjesztette el Japánban. Jobbra Ferenc József császár képe mellett kétoldalt Oskar Bruch 34 olajfestménye látható, melyek a k. u k. seregek egyenruháját és felszerelését mutatják be 1895-ből.

3. szakasz: A terem közepén álló dupla üvegszekrény a 19. század második felében bekövetkezett hadi újításokat örökíti meg. A légi közlekedés kezdete, a távbeszélő és távjelző berendezések elterjedése, a gépfegyverek és a motorizáció a hadi technika forradalmát jelentették. Sok kiállítási tárgy csak makett formájában áll rendelkezésre, mint például az a terepjáró tank is, melyet Günther Burstyn főhadnagy fejlesztett ki 1911-ben, s amely végül mégsem lett a k. u k. hadsereg gépparkjának része. Az ablak felőli vitrinek a kisebb és nagyobb kézi fegyverek fejlődését dokumentálják.

4. szakasz: A jobb oldali kiállítószekrény Ferenc József császárt az osztrák-magyar hadierők „legdicsőségesebb hadvezéréként” mutatja be. A császár személye körül szolgálatot ellátó testőrség az ezt követő vitrinben látható. Szemben hét életnagyságú bábú áll az első világháború előtt a k. u k. hadseregre jellemző egyenruhában és felszereléssel, továbbá nyomon követhető a sisakok és kalapok valamint a hadi érdemrendek fejlődése is. A terem záró objektumai a katonai vezetőségre és azok munkájára hivatottak felhívni a figyelmet.

5. szakasz – Szarajevó: A terem három kiállítási tárgy uralja: az az automobil, amelyben Ferenc Ferdinánd főherceget és feleségét, Zsófiát, 1914. június 28-án Szarajevóban meggyilkolták; továbbá a herceg közepén látható véres egyenruhája és az a francia fekvőfotel, amelyen a trónörökös kiszenvedett. Portrék és egyéb tárgyak emlékeztetnek a világtörténelem egyik legsúlyosabb következményekkel járó merényletére.